

Актуальні проблеми держави і права : збірник наукових праць. 2025. Випуск 105. С. 53–65. DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v105.2025.7>. URL: <http://apdp.in.ua/v105/9.pdf>

4. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3354-20> (дата звернення: 03.08.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-532-0-7>

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Галуцько Валентин Васильович,
*голова ГО «Академія адміністративно-правових наук»,
академік АПН, професор, доктор юридичних наук,
професор кафедри адміністративного права, інтелектуальної
власності та цивільно-правових дисциплін,
Київський університет інтелектуальної власності та права
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1619-5028*

Галуцько Валентин Валентинович,
*доктор філософії у галузі «Право»,
доцент кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін,
Київський університет інтелектуальної власності та права
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-8133-6766*

Фелик Олександр Васильович,
*доктор філософії у галузі «Право»,
докторант
Київський університет інтелектуальної власності та права
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-0862-1453*

За роки Незалежності України теорія та практика адміністративного права здійснили значний динамічний та позитивний розвиток. У сучасних умовах можна констатувати про певні досягнення у формуванні сталої теорії адміністративного права: Предметом адміністративного

права є суспільні відносини, які виникають між адміністративними органами та приватними особами. Основним суб'єктом адміністративного права є адміністративний орган – визначення змісту якого слушно встановлено в Законі України «Про адміністративну процедуру».

Не дивлячись на законодавче закріплення узагальненої категорійної назви та змісту владного суб'єкта адміністративного права, які здійснюють формування та реалізацію виконавчої влади, в науковій спільноті продовжується дискусія. Так більшість вітчизняних вчених використовують категорії – публічна адміністрація, або суб'єкт публічної адміністрації. Деякі продовжують оперувати – орган державного (публічного) управління. Французькі та більшість європейських вчених просто – «адміністрація». При цьому у більшості країн-учасниць ЄС категорія «адміністрація» має законодавчу легалізацію, а деяких державах наприклад, в Іспанії на рівні норми Основного закону.

Ми ще раз підкреслюємо, що і український законодавець міг піти таким шляхом. Проте, в Законі України «Про адміністративну процедуру» було легалізовано категорію «адміністративний орган». На наш погляд, вдало. Відповідно ми будемо на нього наполягати.

Хоча кожний професор в своїх авторських курсах для наукової і педагогічної діяльності може використовувати загальне функціональне доктринальне узагальнення публічного суб'єкта права, який виконує виконавчі функції – публічна адміністрація (суб'єкт публічної адміністрації). Також не має принципових заперечень проти категорії – орган публічного управління. Хоча наполягаємо, що в останньому випадку така категорія більш притаманна для науки «Публічне адміністрування та управління».

Відповідно далі продовжимо, що сутністю адміністративної діяльності адміністративних органів є найповніше забезпечення публічних прав, свобод, законних інтересів приватних осіб та публічного інтересу суспільства (держави).

Адміністративні органи забезпечують виключно публічний інтерес (не приватний, не політичний, не відомчий, не корпоративний), а інтерес держави, суспільства, територіальної громади, а також важливі для великої кількості осіб інтереси та потреби. Зовнішнім виразом виконавчої гілки влади є публічне адміністрування.

Публічне адміністрування відмежовується від діяльності публічних суб'єктів щодо здійснення: законотворчості; правосуддя (досудового розслідування); політичної діяльності.

Публічне адміністрування здійснюється адміністративними органами шляхами: надання адміністративних послуг; розпорядчої

діяльності стосовно видання підзаконних нормативно-правових актів; здійснення виконавчої діяльності.

Принципи адміністративного права поділяються на засади по-перше, верховенства права (законності). По-друге, принципи належного врядування; принципи галузей (сфер, секторів) особливого (спеціального) адміністративного права; по-третє, спеціальних принципів публічного адміністрування визначених сфер, галузей та секторів суспільного життя. Здійснюючи деталізацію принципів верховенства права та законності вважаємо, що в цьому випадку слід скористатися правовою традицією сучасних французьких вчених. Які доводять, що адміністративний суд та адміністрація (адміністративні органи) зобов'язані неухильно додержувати букви закону, без винятків. Дотримувати засад зв'язаності адміністративного органу законом. Проти, у випадку наявності законодавчих прогалин, колізії (неоднозначності) законодавчо виписаної норми права, владні суб'єкти адміністративного права можуть приймати рішення згідно з засадами справедливості, юридичної визначеності, запобігання зловживанню повноваженнями, рівністю перед законом і недискримінацією.

Звертаючись до аналізу національних джерел адміністративного права то слід підкреслити, що українські законодавці виконали своє завдання перед суспільством (громадянами). В Україні в умовах сьогодення є усі види джерел, які необхідні для ефективного та справедливого публічного адміністрування. Які за рівнем спеціалізації поділяються на: Основні джерела адміністративного права України. Це закони України: 1) Про адміністративні послуги; 2) Про адміністративну процедуру; 3) Про правотворчу діяльність – в аспектах підзаконної правотворчості; 4) Про запобігання корупції; 5) Кодекс України про адміністративні правопорушення; 6) Кодекс адміністративного судочинства України.

Ці закони отримали галузеву назву «основні джерела адміністративного права», оскільки використовуються для регулювання адміністративно-правових відносин практично в усіх сферах суспільного життя.

Загальні джерела адміністративного права – закони, які регулюють правовідносини в більшості галузей суспільного життя. До них належать закони України: Про Кабінет Міністрів України; Про центральні органи виконавчої влади; Про місцеве самоврядування в Україні; Про правовий режим воєнного стану; Про державну службу; Про службу в органах місцевого самоврядування; Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Цей перелік може бути доповнений у зв'язку з прийняттям нових законів, що містять норми адміністративного права. Наприклад, таким може

статі Законом України від 20 червня 2024 року № 3841-IX «Про публічні консультації» після набрання ним чинності. Інші закони та підзаконні нормативно-правові акти, що містять норми стосовно врегулювання спеціальних галузей сфер та секторів публічного адміністрування.

Основні інструменти публічного адміністрування поділяться на: видання підзаконних нормативно-правових актів; адміністративні акти; фактичні дії; адміністративні договори; акти-планування; заохочення та переконання; адміністративний примус; контроль (нагляд); адміністративно-правові режими; електронне врядування.

За структурою галузь адміністративного права складається з: Загального адміністративного права. Основними інститутами якого є: принципи адміністративного права; джерела адміністративного права; суб'єкти, в першу чергу адміністративні органи; адміністративні послуги; інструменти публічного адміністрування; адміністративна процедура.

Система наукової літератури з адміністративного права вимагає належного обліку та впорядкування за класифікацією УДК, що забезпечує чітку структуру досліджень у цій галузі. Загальна категорія право (342) дозволяє окреслити місце адміністративного права у правовій системі, а спеціальний індекс 342.9 визначає його предметність та самостійність. Уточнені індекси, як-от 342.9:340.13 (предмет адміністративного права) та 342.9:340.132 (принципи), відображають теоретичні основи галузі. Важливу роль відіграють джерела адміністративного права (342.9:340.131), адже вони формують нормативну базу для регулювання суспільних відносин. Особливу увагу приділено суб'єктам адміністративного права (342.9:340.124), що репрезентують як органи публічної влади, так і громадян у взаєминах із ними. У практичному вимірі виділяються інструменти публічного адміністрування (342.9:35.07), серед яких пріоритет мають адміністративні послуги (342.9:35.077) та адміністративна процедура (342.9:35.07:005), що забезпечують прозорість і доступність для громадян. Додатково охоплюються питання службового права (342.9:35.08) та адміністративно-деліктного права (342.9:343.9), які підкреслюють значення дисципліни для регулювання службових відносин і відповідальності за правопорушення. Така класифікація підсилює наукову культуру, систематизує дослідження й слугує орієнтиром для розвитку доктрини адміністративного права.

Особливого адміністративного права: Службове право; Адміністративно-деліктне право. Спеціальне адміністративне право, як публічне адміністрування у різних галузях (сферах, секторах) суспільного життя,

зокрема: оборони; культури; науки; освіти; економіки; внутрішніх справ; екології; інфраструктури.

Система класифікації УДК для спеціального адміністративного права основних галузей (сфер) публічного адміністрування забезпечує впорядкованість наукових досліджень і дозволяє виокремити специфіку кожної сфери. Базовий індекс 342.9:35.07 визначає загальне публічне адміністрування, тоді як конкретизовані індекси деталізують його за напрямками. Зокрема, 342.9:35.07:355.1 охоплює сферу оборони, що є ключовою в умовах воєнного стану та забезпечення національної безпеки. У сфері культури (342.9:35.07:008) публічне адміністрування спрямоване на збереження і розвиток культурних цінностей, тоді як у науці (342.9:35.07:001.32) воно зосереджене на підтримці інновацій та наукових досліджень. Освіта (342.9:35.07:37.01) як важливий соціальний інститут вимагає належного адміністрування для забезпечення доступності та якості навчального процесу. У сфері юстиції (342.9:35.07:351.74) адміністративно-правові механізми спрямовані на захист прав і свобод громадян, а в економіці (342.9:35.07:338) – на ефективне регулювання господарських процесів. Адміністрування аграрної сфери (342.9:35.07:631) охоплює управління земельними й сільськогосподарськими ресурсами, тоді як енергетика (342.9:35.07:620.9) потребує контролю за стабільністю енергозабезпечення. Соціальна сфера (342.9:35.07:364) та екологія (342.9:35.07:502) відображають пріоритети соціального захисту і сталого розвитку. Охорона здоров'я (342.9:35.07:614) потребує системного підходу до організації медичної допомоги, а органи внутрішніх справ (342.9:35.07:351.74) зосереджені на забезпеченні громадської безпеки та правопорядку. Нарешті, сфера спорту (342.9:35.07:796) демонструє значення адміністрування у розвитку фізичної культури, формуванні здорового способу життя й інтеграції у світовий спортивний простір.

Отже, узагальнюючи проведений аналіз, можна зробити висновок, що адміністративне право в Україні за роки Незалежності сформувалося як самостійна сучасна досконала галузь, яка має власний предмет та систему принципів європейських принципів. Її розвиток відбувався під впливом європейських правових традицій, що зумовило легалізацію категорії «адміністративний орган» у Законі України «Про адміністративну процедуру». Незважаючи на дискусії у науковій спільноті щодо використання понять «публічна адміністрація» чи «орган публічного управління», вітчизняне законодавство закріпило уніфіковане поняття, яке забезпечує юридичну визначеність. Предметом адміністративного права виступають суспільні відносини між адміністративними органами та приватними особами, а сутністю його діяльності є захист і забезпечення публічних прав, свобод та інтересів

приватних осіб та забезпечення публічного інтересу держави. Відмежування адміністративної діяльності від законотворчості, судочинства й політики дозволяє чітко визначити межі компетенції адміністративних органів.

Важливе місце в структурі адміністративного права займають принципи верховенства права, належного врядування та спеціальні принципи, що діють у різних сферах публічного адміністрування. Саме через їх реалізацію забезпечується законність, справедливість, рівність перед законом і недискримінація. В українській науці та практиці відчутним є вплив французької доктрини, яка підкреслює обов'язок адміністративних органів суворо дотримуватися букви закону. Водночас допускається застосування принципів справедливості у випадку прогалин чи колізій у законодавстві. Джерельна база адміністративного права України включає основні та загальні закони, які врегульовують адміністративно-правові відносини у більшості сфер суспільного життя.

Окремої уваги заслуговує класифікація УДК, яка систематизує наукові дослідження у сфері адміністративного права та публічного адміністрування. Вона виділяє як загальне адміністративне право (принципи, джерела, суб'єкти, адміністративні послуги, процедури), так і особливе адміністративне право, пов'язане зі службовим і деліктним правом. Спеціальне адміністративне право відображає управлінські функції у ключових сферах: обороні, культурі, науці, освіті, економіці, внутрішніх справах, екології, енергетиці, соціальному захисті, охороні здоров'я та спорті. Така деталізація дозволяє виявити специфіку адміністрування в кожній галузі та забезпечує комплексний розвиток доктрини. Системний підхід підсилює наукову культуру й створює умови для ефективного виявлення та використання для науки та практики чисельних наукових здобутків вчених у галузі адміністративного права.

Література:

1. Галуцько В. Сучасна галузь адміністративного права України як довершена система правової демократичної держави. Академія адміністративно-правових наук. 10.04.2025. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/halunko-v-suchasna-haluz-administratyvnoho-prava-ukrainy-iak-dovershena-systema-pravovoi-demokratychnoi-derzhavy/9946/>

2. Галуцько В. В., Шишка Р. Б., Глобенко І. О., Фелик О. В. Концептуальні підходи до класифікації Спеціального адміністративного права України. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток доктрини адміністративного права в умовах*

сучасних суспільних трансформацій» (Ірпінь, 14 травня 2025 року). Ірпінь: Державний податковий університет, 2025. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/halunko-v-v-shyshka-r-b-hlobenko-i-o-felyk-o-v-kontseptualni-pidkhody-do-klasyfikatsii-spetsialnoho-administratyvnoho-prava-ukrainy-materialy-mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-rozvytok/10036/>

3. Життєпис і науковий доробок французького вченого: Бернар Стірін (Bernard Stirn) у текстах і рішеннях. Упорядник Валентин Галуцько. Київ: Академія АПН, 2025. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/zhyttiepys-i-naukovy-dorobok-frantsuzkoho-vchenoho-bernar-stirn-bernard-stirn-u-tekstakh-i-rishenniakh-uporiadnyk-valentyn-halunko-kyiv-akademiiia-apn-2025-url/10237/>

4. Жорж Ведель (Georges Vedel), П'єр Дельвольве (Pierre Delvolvé): доктринальні профілі із цитатами з ключових праць. Упорядник Валентин Галуцько. Київ: Академія АПН, 2025. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/zhorzh-vedel-georges-vedel-p-ier-delvolve-pierre-delvolve-doktrynalnyy-profil-iz-tsytatamy-z-kliuchovykh-prats-uporiadnyk-valentyn-halunko-kyiv-akademiiia-apn-2025-url/10257/>

5. Дідьє Трюше, Катрін Лабрюсс-Ріу, Лоїк Кадьє (наук. ред.). Адміністративне право. 10-те оновлене видання. Париж : Presses Universitaires de France / Humensis, серія «THÉMIS Droit», серпень 2023. 1321 с. ISBN 978-2-13-084757-1. С. 99–109. Упорядник Валентин Галуцько. Київ: Академія АПН, 2025. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/hromadskist-le-public-didie-triushe-katrin-labriuss-riu-loik-kadie-nauk-red-administratyvne-pravo-10-te-onovlene-vydannia-paryzh-presses-universitaires-de-france-humensis-seriia-themis-droit-s/10271/>

6. Конт О. Промова про позитивний дух. Упорядники В. Галуцько, Р. Шишка. Париж: Міжнародне позитивістське товариство, 1908. Академія адміністративно-правових наук, 2025. URL: <https://dn790000.ca.archive.org/0/items/discourssurlesp00comt/discourssurl esp00comt.pdf>

7. Методологічна характеристика наукових аспектів французької дослідниці Еліз Унтермаєр-Керлео (Untermaier-Kerléo, Élise). Упорядник Валентин Галуцько. Київ: Академія АПН, 2025. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/metodolohichna-kharakterystyka-naukovykh-aspektiv-frantsuzkoi-doslidnytsi-eliz-untermaier-kerleo-untermaier-kerleo-elise-uporiadnyk-valentyn-halunko-kyiv-akademiiia-apn-2025-url/10266/>

8. Професор Бенуа Плессі (Benoît Plessix): інтелектуальна характеристика провідного французького вченого публічного права з фрагментами наукової спадщини. Упорядник Валентин Галуцько. Київ: Академія АПН, 2025. URL: <https://www.ssaals.com.ua/>

pravo/profesor-benua-plessi-benoit-plessix-intelektualna-kharakterystyka-providnoho-frantsuzko-ho-vchenoho-publichnoho-prava-z-frahmentamy-naukovo-i-spadshchyny-uporiadnyk-valenty-n-halunko-kyiv-akademiia-apn/10246/

9. УДК основних інститутів адміністративного права України. Академія адміністративно-правових наук. 06.06.2025. URL: <https://www.ssaals.com.ua/pravo/udk-osnovnykh-instytutiv-administratyvnoho-prava-ukrainy/10107/>

10. Шарль-Жан Боннен. (1812). Принципи публічного адміністрування. Упорядники В. Галунько, Р. Шишка. Париж: Renaudière, 2025. URL: https://books.google.be/books?id=B1EAAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=true

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-532-0-8>

ПРОБЛЕМИ НАБОРУ СТУДЕНТІВ У РЕЛАКОВАНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Головач Андрій Володимирович

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
академік Національної академії наук вищої освіти,
директор інституту права,
Донецький університет економіки та права
м. Київ, Україна*

Релаковані або «легкі» університети часто характеризуються низькими вступними вимогами та помірною конкуренцією. На перший погляд, це створює відчуття доступності освіти для всіх, хто хоче навчатися. Проте, за такими умовами приховується низка структурних та соціальних проблем, які впливають на якість освіти, репутацію ВНЗ та перспективи студентів.

Незважаючи на те, що Конституцією України передбачено рівні права для здобуття освіти [1], головна проблема релакованих ВНЗ – це низька якість набору студентів, що проявляється в таких аспектах:

1. Слабка підготовка абітурієнтів. Зокрема це проявляється у тому, що вступники часто мають недостатні базові знання. Крім того, у студентів часто бракує мотивації до навчання, що проявляється у тому, що багато студентів обирають ВНЗ лише за легкістю вступу, а не за якістю освіти.